

KAKSOISDIAGNOOSIASIAKKAIDEN PALVELUOHJAUSSEMINAARI

12.4.2011

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus

MITÄ TAPAHTUU VAPAUTUMISEN YHTEYDESSÄ?

Jouni Lehto

Klinikan johtaja

Päijät-Hämeen Myllyhoitoklinikka

Selvä kaista- projekti

PALVELUOHJAUS:

- ”Todellinen, aito kohtaaminen ja luottamuksellinen suhde”
- Luottamuksellisuus
- Tasavertaisuus
- Henkilökohtaisuus
- Vastavuoroisuus
- Jatkuvuus
- Epävarmuuden sietäminen...
- Tukeminen, joustavuus jne...

”Vankilan tärkein tehtävä on vapauttaminen”

SELVÄ KAISTA

Toimintaohjelma rattijuopumuksesta tuomituille
vangeille Naarajärven vankilassa

Kehittämiprojektivaihe

- Naarajärven vankilassa vuonna 2009 alkanut, kolme vuotta kestävä projekti, jossa yhdistetään elämänhallinnan lisääntymiseen tähtäävä toimintaohjelma ja rangaistusajan suunnitelman mukainen muu toiminta.
- kehittämishanke, joka luo uudenlaisen kuntouttamismallin koko suomalaisen vankeinhoidon käyttöön

Kehittämiprojektivaihe

- Naarajärven vankila tarjoaa projektille tilat, ympäristön sekä vangit
- elämänhallinnallisen ohjelman sisällön suunnittelee, organisoii, hallinnoi ja toteuttaa Myllyhoitoyhdistys, yhdessä vankilan kanssa

päämäärä

- Selvä kaista- ohjelman päämäärä on auttaa päihdeongelmasta kärsiviä, rattijuopumustuomioita suorittavia vankeja, parantaa liikenneturvallisuutta ja sitä kautta vähentää liikennekuolemia.

päätavoite

Selvä kaista-toimintaohjelman päätavoitteena on rattijuopumustuomioita suorittavien vankien uusintarikollisuuden (uusimisriskin) mitattavissa oleva väheneminen ja vankilakierteen katkaisu.

päätavoite

Tavoitteena on inhimillisten tragedioiden väheneminen ja kohderyhmän elämänhallinnan lisääntyminen kaikilla elämän osa-alueilla.

Yhdessä vankien kanssa rakennetaan toimivia hoito- ja kanssakulkujatkumoita siviiliin.

Selvä kaista- ohjelman tavoitteena on puuttua jo vankeusaikana kohderyhmän toimintamalleihin ja tuoda konkreettinen lisä siviilissä jo oleviin menetelmiin ja jatkumoihin.

Projektivaiheen tavoitteita

- **Projektissa** syntyy toimintamalli korkean uusimisriskin omaavien rattijuoppojen vankilakierteen katkaisemiseksi
- **Projektin** aikana käynnistetään Selvä kaista -toimintaohjelman akkreditointiprosessi
- **Projektin** läpikäyneistä vangeista kolmannes raitistuu pysyvästi, toinen kolmannes vähentää juomistaan konkreettisesti ja kolmas kolmannes hakeutuu mahdollisesti myöhemmin päihdehoidon piiriin
- **Yhteiskunnallinen** vaikuttaminen projektissa saatujen tulosten ja niistä tiedottamisen kautta (mm. seminaarit ja projektissa syntyvät julkaisut)

Projektivaiheen tavoitteita

- **Toimivien kanssakulkujatkumoiden** rakentaminen siviiliin vapautuvan vangin kotikunnan sosiaalitoimen, terveydenhuollon, päihdetoimijoiden, työvoimahallinnon, elämänhallintapalveluiden, sekä vertaistukitoimijoiden kanssa. Siviiliin voidaan rakentaa vapautuvalle vangille toimiva tukihenkilöverkosto, hyödyntäen jo olemassa olevia yhteyksiä ja kontakteja.
- **Projektissa tuotetaan tutkimustietoa** ko. kaltaisen toimintaohjelman tuloksista suomalaisessa vankeinhoidossa

HANKESUUNNITELMASTA:

JATKUMOT SIVIILIIN

Projektin yksi keskeinen päämäärä on, että SELVÄ KAISTA-valmennuksen läpikäynyt vanki osaa jo vankilajakson aikana, mutta ennen kaikkea vapautumisensa hetkellä ja sen jälkeen, tehdä oikeita valintoja oman elämänsä suhteen. Tämä varmistetaan projektissa luomalla toimivia jatkumoa ja turvaverkkoja siviiliin, sekä hyödyntämällä jo olemassa olevia kontakteja ja yhteyksiä.

Vapautuvien kotikuntiin muodostetaan yhteistyöjatkumoa sosiaalitoimen, päihdepalvelujen, elämänhallintapalveluiden, työvoimahallinnon, asuntotoimen ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Myös ver-taistukeen pohjautuva toiminta (mm. AA / NA, A- kilit, KRIS- toiminta, kotikunnan tarjonnan mukaan) pyritään tuomaan tarjolle jo valmennusjakson aikana ja sen merkitystä erityisesti vapautumisen jälkeen korostetaan valmennusjaksolla.

HANKESUUNNITELMASTA:

SELVÄ KAISTA- PROJEKTIN VALMENNUKSELLINEN SISÄLTÖ

- Valmennuksen tavoitteena on auttaa siihen osallistuvaa vankia arvioimaan oman toimintansa seurauksia, sekä tukea häntä parempiin ja toimivampiin ratkaisuihin elämässään. Vertaisryhmän ja ammattitaitoisen henkilökunnan tuella valmennukseen osallistuva kykenee paremmin ennakoimaan ja hallitsemaan tulevaisuuden elämäntilanteitaan. Valmennuksen yhtenä tavoitteena on saada valmennettava oivaltamaan olevansa oman elämänsä suunnannäyttäjä, tarjota hänelle mahdollisuus ottaa vastuu omasta elämästään, suunnitella yhdessä ja vahvistaa hänen tulevaisuudensuunnitelmiaan. Lisäksi häntä motivoidaan koko valmennuksen ajan sopiviin jatkopolkuihin siviilissä.

Ohjautuminen

- **Projektivaiheessa vangit ohjautuvat ohjelmaan Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen (IRPA Arke) ohjaamina seuraavilla perusteilla:**
  - Vangin päärivoksi tuomio rattijuopumuksesta
  - Korkea rattijuopumuksen uusimisriski
  - Tuomittu soveltuu ko. kaltaiseen toimintaohjelmaan
  - Tuomittu on arvioitu avolaitoskelpoiseksi

tausta-ajattelu ja työkalut

- Myllyhoito- ajattelu; 12 askeleen toipumisohjelman ammatillinen soveltaminen
  - kokemusammattillisuus
- kognitiiviset käyttäytymisterapiat
  - Realiteettiterapia / valinnan teoria
    - Selvä kaista- ohjaajien ja vankilahenkilökunnan koulutus
- yhteisöhoito- ja kasvatus
- toiminnalliset menetelmät
  - rentoutus ym.
- arviointi, ransu (rangaistuksen ajan suunnitelma)
  - monidimensionaalinen arviointi

tausta-ajattelu ja työkalut

**SELVÄ KAISTA –OHJELMASSA
RATTIJUOPUMUSTA
KÄSITELLÄÄN JO SYNTYNEEN
PÄIHDERIIPPUUUDEN
SEURAUKSENA**

projektivaiheen organisointi

- **rahoitus:**
  - Raha-automaattiyhdistys ja Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue
  - Ray ehdottanut kolmeksi vuodeksi 450 000€
  - Vuodelle 2009 valtioneuvosto vahvistanut 130 000€ ja vuosille 2010 ja 2011 160 000€
- **työnantajana Myllyhoitoyhdistys ry**
  - 2 työntekijää + esimiestyö ja muu hallinnointi
    - Toisella työntekijällä oma toipumiskokemus kemiallisesta riippuvuudesta
  - Tutkimus
- **yhteistyökumppanit**
  - Mm. poliisi, Kris, Liikenneturva, vapautumispaikkakuntien toimijat ym.

projektivaiheen organisointi

- **Ohjaus- ja kehittämistyöryhmä**
  - yhteistyökumppaneista
- **tutustuminen vastaaviin projekteihin**
  - kokemusta ja konsultointia (vastaavista) hyväksi todetuista projekteista ulkomailta
    - Matka Yhdysvaltoihin 2011 elokuussa

ohjelma

- **viikko-ohjelmasta (ma – pe) puolet rangaistusajan suunnitelman mukaista muuta toimintaa, puolet Selvä kaista- toimintaohjelmaa**
- **kesto 8 viikkoa, sisäänotto non-stoppina**
  - Kahdeksan viikon runko vaihtuvilla teemoilla
    - Riippuvuus, toipuminen, lähiyhteisö, sairaudet, stressinhallinta jne.
- **Luennot**
- **ryhmäterapia**

ohjelma

- Rangaistuksen ajan suunnitelman mukainen muu toiminta
- **Yksilökeskustelut**
  - **Keskittyen, arviointiin ”hoitosuunnitelmaan”, sen päivittämiseen, sekä myös vapautumisen jälkeisen ajan suunnitteluun (jatkosuunnitelma)**
- uusien vastaanotto, kulttuurin siirto
- Yhteisökokoukset
  - Palauteryhmä perjantaisin
- retket, tutustumiset yms.
- vastuutehtävät

ohjelma

- **Asiakasprosessi**
  - Vaiheistus
    - Alku / keskivaihe / loppu >> ”hoitosuunnitelma”
keskiössä, lopussa jatkosuunnitelma
  - Testit
    - Mast, Dast, BDI, koherenssikysely, Sokrates-
muutosvalmiustesti (kaikki em. sekä ohjelman alussa
että lopussa)
  - Kirjalliset tehtävät tietyssä järjestyksessä
    - PKKS, stoori, tehtävät 1 – 4
    - Puretaan ryhmäterapiassa

VIIKKO-OHJELMA 4 Tunteet

	MAANANTAI	TIISTAI	KESKIVIIKKO	TORSTAI	PERJANTAI		
7:00	Viritys	viritys	viritys	viritys	viritys	7.00	
7:30	Luento	12 Askelta	Luento	Luento	yhteisökokous 7.30		
	Tunteet		Häpeä & syllisyys	Rehellisyys		8.00	
8:30	rt. 08:30-10.00	rt. 08:30-10.00	rt. 08:30-10.00	rt. 08:30-10.00	Vertais- palaute	9.00	
10:15	tehtäväryhmä/ aktiviteetti	tehtäväryhmä/ aktiviteetti	tehtäväryhmä/ aktiviteetti	tehtäväryhmä/ aktiviteetti	läksiäiset/ stoori / teemaryhmä	10.00	
11:00	RUOKATUNTI	RUOKATUNTI	RUOKATUNTI	RUOKATUNTI	RUOKATUNTI	11.00	
12:00	yksilö- keskus- teluja	TYÖTOI- MINTAA	yksilö- keskus- teluja	TYÖTOI- MINTAA	yksilö- keskus- teluja	TYÖTOI- MINTAA	12.00
13:00							13.00
14:00							14.00
15:00							15.00
16:00	PÄIVÄN PÄÄTÖS	PÄIVÄN PÄÄTÖS	PÄIVÄN PÄÄTÖS	PÄIVÄN PÄÄTÖS	PÄIVÄN PÄÄTÖS	16.00	

tutkimus

- **Itä-Suomen Yliopiston Oikeustieteen laitoksen vaikuttavuustutkimus**
  - Vuoden 2011 aikana tuloksia vangeille tehtävien ennen-jälkeen testien analysoinnista
    - 102 vankia
  - Vuonna 2011 yhteenvetoa vangeille ja henkilökuntaan kohdistuneesta haastattelututkimuksesta
  - Myöhemmin, kun 100 ohjelmaan osallistuneen vangin vapautumisesta on kulunut n. 2 vuotta, tutkimus toimenpideohjelman vaikutuksesta uusintarikollisuuteen

Tähänastiset luvut

- Ohjelmaan ohjattu 110 vankia, joista tällä hetkellä 7 ryhmässä
- Keskeyttäneitä 6
  - 2 adhd / ahdistuneisuus
  - 1 sopeutumattomuus
  - 2 vankilan järjestyssääntöjen rikkominen
  - 1 lomarikkomus
- Sitoutumisprosentti 93,2% (ohjelman loppuun asti käyneet)

PALVELUOHJAUS:

- "Todellinen, aito kohtaaminen ja luottamuksellinen suhde"
- Mistä syntyy luottamuksellinen vuorovaikutus???

LUOTTAMUS VUOROVAIKUTUKSESSA

- Syntyy, kun puheet ja teot eivät ole keskenään ristiriitaisia

KOHTAAMISEN MENETELMIÄ

**KENEN KÄYTTÄYTYMISEEN VOIN ITSE
VAIKUTTAA?**

**KENEN KÄYTTÄYTYMISTÄ VOIN
KONTROLLOIDA?**

KOHTAAMISEN MENETELMIÄ

- **KUINKA VOIMME VAIKUTTA A TOISEN IHMISEN KÄYTTÄYTYMISEEN JA KUINKA TEHOKASTA SE ON?**

KOHTAAMISEN MENETELMIÄ

**KAIKKI VALITSEVAT KOKO AJAN,
JOKAISELLA HETKELLÄ, SELLAISTA
KÄYTTÄYTYMISTÄ, KUIN KOKEVAT
ITSELLEEN PARHAAKSI**

KOHTAAMISEN MENETELMIÄ

- Pysy yhteydessä.
- Älä kritisoi tai riitele.
- **Rohkaise itsearviointiin**
- Älä anna toisen ihmisen kontrolloida omaa käyttäytymistäsi. Älä provosoidu. Aseta rajasi ja kävele pois.
- Hae tukea. Keskustele työyhteisön / työtovereiden / työnohjaajan kanssa.

OIKEA INTERVENTIO OIKEAAN AIKAAN

- Ruohonjuuritason arviointi (kännissä vai ei)
- Ammattilaisen arviointi (arviointityökalut)
- **Itsearviointi** (erilaiset testit, vertaispalaute)
  - **TEHOKKAIN**

OIKEA INTERVENTIO OIKEAAN AIKAAN

**ASIOIDEN TEKEMINEN OIKEAAN
AIKAAN, OIKEASSA
JÄRJESTYKSESSÄ JA OIKEASSA
PAIKASSA!**

MYLLYHOITO®